

**Bryssel den 2 april 2025
(OR. en)**

7648/25

COH 34

FÖLJENOT

från:	Europeiska kommissionens generalsekreterare, undertecknat av Martine DEPREZ, direktör
inkom den:	2 april 2025
till:	Thérèse BLANCHET, generalsekreterare för Europeiska unionens råd
Komm. dok. nr:	COM(2025) 163 final
Ärende:	MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET OCH RÅDET En moderniserad sammanhållningspolitik: Halvtidsöversyn

För delegationerna bifogas dokument – COM(2025) 163 final.

Bilaga: COM(2025) 163 final

EUROPEISKA
KOMMISSIONEN

Strasbourg den 1.4.2025
COM(2025) 163 final

**MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET OCH
RÅDET**

**En moderniserad sammanhållningspolitik:
Halvtidsöversyn**

En moderniserad sammanhållningspolitik: Halvtidsöversyn

I EU:s fördrag¹ fastställs att ett centralt mål för unionen är främjandet av solidaritet och sammanhållning, och i synnerhet minskade skillnader mellan regionernas utvecklingsnivåer. Sammanhållningspolitiken har med tiden blivit allt mer politiskt och ekonomiskt relevant, vilket är i samklang med de framsteg som gjorts i den europeiska integrationen, särskilt inrättandet av den inre marknaden. I 2010 års rapport om den inre marknaden angavs att marknadsintegrationen endast kan vara till gagn för alla om den kompletteras med åtgärder på EU-nivå för att korrigera strukturella obalanser på regional nivå. Trots att det gjorts kraftfulla och varaktiga insatser under flera årtionden är det svårt att uppnå sammanhållning och minskade regionala skillnader i EU. I Letta-rapporten betonades den allt vanligare uppfattningen att den inre marknaden medför negativa fördelningseffekter och att denna uppfattning, om den inte åtgärdas, skulle kunna urholka allmänhetens stöd och det politiska stöd som är avgörande för den inre marknads fortsatta framgångar.

En radikalt förändrad global miljö medför asymmetriska effekter på människor och territorier, och därför kan det hända att anpassningskostnaderna i oproportionerlig omfattning läggs på vissa regioner och ekonomiska sektorer i EU. Detta skulle därför potentiellt kunna leda till att de territoriella, sociala och ekonomiska skillnaderna ökar.

I ordförande Ursula von der Leyens politiska riktlinjer för 2024–2029, som bygger på samråd med Europaparlamentet och Europeiska rådets agenda för 2024–2029, fastställs unionens centrala nya politiska prioriteringar för att ta itu med dessa problem, bland annat följande:

- En ny plan för Europas hållbara välbefinnande och konkurrenskraft, inbegripet en giv för en ren industri.
- En ny era för EU:s försvar och säkerhet.
- Stödja människor, stärka våra samhällen och vår samhällsmodell.
- Slå vakt om vår livskvalitet: livsmedelstrygghet, vatten och natur.
- Stärka EU:s beredskap inför framtida kriser.

Sammanhållningspolitiken är tillräckligt flexibel för att i hög grad bidra till ovannämnda nya och viktiga prioriteringar, samtidigt som man uppnår det centrala målet att minska skillnaderna, som är centralt för det europeiska projektet.

Kommissionen föreslår att man i partnerskap med nationella, regionala och lokala myndigheter använder halvtidsöversynen av sammanhållningspolitiken för att maximera dess bidrag till unionens nuvarande och nya politiska prioriteringar och öka dess inverkan på den ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållningen.

För att underlätta processen föreslår kommissionen riktade ändringar av regelverket för de sammanhållningspolitiska fonderna² för att i) **anpassa investeringsprioriteringarna** till det föränderliga ekonomiska, samhälleliga och geopolitiska sammanhanget samt till våra klimat- och miljömål, och ii) **införa större flexibilitet och ökade incitament** för att underlätta en snabb resursanvändning och påskynda genomförandet av programmen.

¹ Artikel 3 i EU-fördraget och artikel 174 i EUF-fördraget.

² Förordningarna (EU) 2021/1056, (EU) 2021/1058 och, antagen separat, (EU) 2021/1057.

1. Sammanhållningspolitiken 2021–2027: Lägesrapport

Trots att förhandlingarna om programperioden 2021–2027 inleddes i början av 2019, och trots medlemsstaternas ambition att se till att programmen skulle vara klara för antagande i slutet av 2020, **inleddes genomförandet i praktiken först 2023, mer än ett år senare än planerat.**

Detta berodde på en kombination av faktorer, särskilt det sena antagandet av de förordningar som styr politiken och behovet av att hantera på varandra följande kriser, däribland covid-19-pandemin, kriget mot Ukraina och den därav följande energikrisen. Det berodde även på att man prioriterade genomförandet av instrumenten i Next Generation EU, särskilt faciliteten för återhämtning och resiliens, som hade kortare tidsfrister. Dessa faktorer gjorde även att medlemsstaternas myndigheter hade begränsade möjligheter att utforma och snabbt leverera investeringar.

Betalningsnivån under programperioden 2021–2027 är ungefär densamma som i motsvarande skede efter antagandet av regelverket för programperioden 2014–2020³, men det finns mindre tid kvar att fullt ut utnyttja resurserna i den nuvarande cykeln⁴.

Sammanhållningspolitiken har visat sin förmåga att sätta in betydande medel på regional och lokal nivå och var ett viktigt verktyg för EU:s insatser mot covid-19-pandemin⁵. Den behövde sedan sättas in på nytt för att hantera konsekvenserna av Rysslands anfallskrig mot Ukraina (med sammanhållningsinsatser för flyktingar i Europa: Care⁶ och Fast-Care⁷ samt Safe-programmet⁸ för att stödja små och medelstora företag och utsatta hushåll med höga energikostnader). När Europa drabbades av allt mer intensiva och omfattande översvämningar svarade sammanhållningspolitiken genom att föreslå regionalt krisstöd för återuppbyggnad⁹.

Samtidigt innebär det faktum att det ännu inte ingåtts kontrakt för en betydande del av budgeten för anslag till sammanhållningspolitiken **en möjlighet att utnyttja**

³ I december 2024 motsvarade den mellanliggande nettobetalningsnivån 4,2 % av det totala anslaget för 2021–2027, vilket är något högre än betalningsnivån i juni 2017 (3,6 %), då motsvarande tid hade gått efter antagandet av förordningarna om sammanhållningspolitiken.

⁴ Under den fleråriga budgetramens cykel 2014–2020 hade de förvaltande myndigheterna tre år på sig efter att cykeln upphört (dvs. 2023) att lämna in begäranden, medan de under cykeln 2021–2027 har två år på sig efter att cykeln upphört (dvs. 2029).

⁵ Genom investeringsinitiativet mot effekter av coronaviruset, investeringsinitiativet mot effekter av coronaviruset plus samt React-EU.

⁶ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/562 av den 6 april 2022 om ändring av förordningarna (EU) nr 1303/2013 och (EU) nr 223/2014 vad gäller sammanhållningspolitiska insatser för flyktingar i Europa (EUT L 109, 8.4.2022, s. 1).

⁷ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/2039 av den 19 oktober 2022 om ändring av förordningarna (EU) nr 1303/2013 och (EU) 2021/1060 vad gäller ytterligare flexibilitet för att hantera konsekvenserna av Ryska federationens militära angrepp Fast (flexibelt stöd till territorier) – Care (EUT L 275, 25.10.2022, s. 23).

⁸ Stöd till åtgärder för energi till ett överkomligt pris inom sammanhållningspolitiken, som en del av REPowerEU. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/435 av den 27 februari 2023 om ändring av förordning (EU) 2021/241 vad gäller REPowerEU-kapitel i planer för återhämtning och resiliens och om ändring av förordningarna (EU) nr 1303/2013, (EU) 2021/1060 och (EU) 2021/1755 samt direktiv 2003/87/EG (EUT L 63, 28.2.2023, s. 1).

⁹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/3236 av den 19 december 2024 om ändring av förordningarna (EU) 2021/1057 och 2021/1058 vad gäller regionalt krisstöd för återuppbyggnad (Restore).

sammanhållningspolitikens flexibilitet och bredd för att rikta om programmen mot de akuta nya problem som Europeiska unionen står inför till följd av en föränderlig global miljö. Dessutom möjliggör det **riktade ändringar av reglerna för sammanhållningspolitiken** för att göra det möjligt för medlemsstaternas myndigheter att snabbare reagera på akuta investeringsbehov.

Det är därför nödvändigt att undersöka alla möjligheter att både anpassa inriktningen på och förbättra effektiviteten i åtgärderna, samtidigt som man påskyndar genomförandet av programmen.

2. Använda halvtidsöversynen för att bemöta nya utmaningar

Under de senaste åren har den geopolitiska dynamiken präglats av stor osäkerhet, vilket gör det nödvändigt att grundligt ompröva EU:s strategiska oberoende, resiliens och beredskap. Dessa förändringar pågår parallellt med den gröna, sociala och tekniska omställningen, som snabbt omformar vår omvärld. De problem som dessa samtidiga omvandlingar medför analyserades ingående i rapporten om EU:s framtida konkurrenskraft, som offentliggjordes i september 2024. I rapporten understryks det akuta behovet av att överbrygga innovationsklyftan, stärka den ekonomiska konkurrenskraften med utfasning av fossila bränslen som tillväxtmöjlighet, samt minska beroendet av externa aktörer genom att diversifiera leveranskedjorna och investera i klimatresiliens, inhemskt producerad grön energi och kritiska sektorer.

Som svar på detta har flera viktiga initiativ redan lanserats för att stärka EU:s ekonomiska resiliens och strategiska oberoende. Bland dessa finns REPowerEU, som var kommissionens svar på de socioekonomiska svårigheter och störningar på den globala energimarknaden som orsakades av Rysslands anfallskrig mot Ukraina, och den europeiska plattformen för strategisk teknik (STEP), som syftar till att stärka Europas tekniska ledarskap. Dessa kompletterar redan pågående insatser via de sammanhållningspolitiska programmen och faciliteten för återhämtning och resiliens som syftar till att stödja strukturella förändringar i medlemsstaterna och regionerna samt stärka deras motståndskraft. Medlemsstaterna skulle kunna dra nytta av ytterligare resurser för att införa REPowerEU-kapitel i sina återhämtnings- och resiliensplaner i syfte att främja reformer och investeringar som diversifierar EU:s energiförsörjning, påskyndar den gröna omställningen och stöder utsatta hushåll. Unionens strategi för krisberedskap, som antogs den 26 mars 2025, kommer att bidra ytterligare till att stärka EU:s resiliens.

Sammanhållningspolitiken, som är EU:s viktigaste investeringsinstrument inom den fleråriga budgetramen, spelar en avgörande roll för att stödja dessa prioriteringar. Den driver på riktade investeringar som bidrar till ekonomisk, social och territoriell sammanhållning och tar samtidigt itu med nya problem.

Det regelverk som styr de sammanhållningspolitiska fonderna 2021–2027 utarbetades, förhandlades fram och antogs dock 2019–2021 och programmen antogs före en rad stora geopolitiska och ekonomiska händelser som har omformat vissa av EU:s strategiska politiska prioriteringar.

På samma sätt utarbetades och godkändes partnerskapsavtalen och de nationella och regionala sammanhållningspolitiska programmen inom samma tidsram, vilket återspeglade de prioriteringar som fastställdes vid den tidpunkten **och grundade sig på ekonomiska**

fundamenta som har förändrats avsevärt på grund av oförutsedda exogena chocker såsom energikrisen och den föränderliga globala handels- och säkerhetsmiljön.

Mot denna bakgrund och på grundval av de politiska riktlinjerna 2024–2029 har kommissionen **sedan december 2024 inlett ett omfattande samråd med medlemsstaterna, regionerna och de lokala myndigheterna** i syfte att få deras synpunkter på deras politiska prioriteringar och hur sammanhållningspolitiken skulle kunna anpassas för att bättre tillmötesgå dem. Diskussioner hölls både i medlemsstaterna och i Bryssel med företrädare för nationella regeringar, regioner, inbegripet de yttersta randområdena, städer och områden som inte är städer, exempelvis öar. Dessutom samarbetade kommissionen med Europaparlamentet och Europeiska regionkommittén¹⁰.

Det samförstånd som nåddes vid dessa samråd var att halvtidsöversynen kan användas för att i) föra in EU:s nya prioriteringar redan i sammanhållningsprogrammen för 2021–2027 och ii) påskynda investeringar genom förenkling.

För att uppnå dessa två mål **krävs riktade ändringar** av de förordningar som styr de sammanhållningspolitiska fonderna i det lagstiftningsförslag som åtföljer detta meddelande. Dessa ändringar, och de nya möjligheter som de skapar för sammanhållningspolitikens aktörer att anpassa sina program till de nya prioriteringarna, beskrivs i följande avsnitt i detta meddelande. **Fokus för dessa ändringsförslag ligger på politikområden som framhölls som de mest angelägna av flera berörda parter** under de ovannämnda samråden.

Förutom att beskriva de föreslagna lagstiftningsändringarna belyser avsnitten nedan på vilka andra sätt medlemsstaterna kan maximera effekterna av sina sammanhållningspolitiska investeringar när det gäller att uppnå våra gemensamma prioriteringar.

Överbrygga innovationsklyftan, stärka konkurrenskraften och fasa ut fossila bränslen

I konkurrenskraftskompassen, som nyligen antogs av kommissionen, fastställs inriktningen för de kommande fem åren för att blåsa nytt liv i EU:s ekonomi. Kompassen bör därför ligga till grund för diskussionen om halvtidsöversynen av sammanhållningspolitiken genom att lägga om fokus för de program som antogs 2022 och, baserat på de lagstiftningsprioriteringar som förhandlats fram och överenskommits mellan 2019 och 2021, om dagens huvuduppgifter, nämligen att överbrygga innovationsklyftan, fasa ut fossila bränslen i ekonomin för att öka konkurrenskraften och minska beroendeförhållanden samt investera i nya tillväxtsektorer, med beaktande av regionernas ekonomiska struktur.

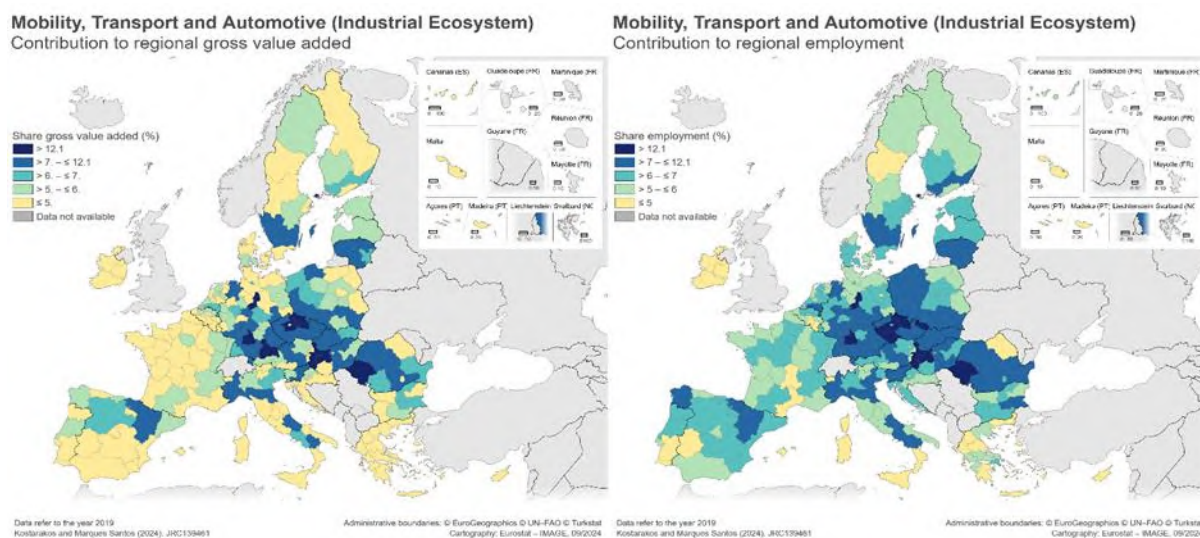
Det är därför lägligt för medlemsstaterna och regionerna att undersöka vad som mer kan göras för att överbrygga innovationsklyftan och påskynda den tekniska mognaden, att undersöka prognoserna på de internationella marknaderna samt konkurrensläget för små och medelstora företag.

Den globala dynamiken och de industriella omvandlingarna drabbade vissa regioner hårdare än andra. Regioner som är alltför beroende av en industri, eventuellt en energiintensiv

¹⁰ I synnerhet deltog verkställande vice ordförande Raffaele Fitto i en diskussion med Europaparlamentets utskott för regional utveckling (REGI) om sammanhållningspolitikens framtid den 27 januari 2025 samt deltog i Europeiska regionkommitténs plenarsession den 20 februari 2025.

industri, vars innovationsekosystem är skräddarsytt och inlåst, står inför mångfasetterade utmaningar när det gäller att övergå till tillväxt och välstånd.

Till exempel måste fordons-, bygg- och tillverkningsindustrin i många regioner ställa om och införa koldioxidsnål teknik och mer cirkulära processer samt digitalisera sina processer för att förbli konkurrenskraftiga.

Under perioden 2021–2027 går närmare 34 miljarder euro i sammanhållningspolitisk finansiering till att utveckla och förbättra forsknings- och innovationskapaciteten, användningen av avancerad teknik och specialiserade färdigheter.

På samma sätt utgör digitaliseringen av offentliga tjänster och integreringen av artificiell intelligens (AI) i den offentliga och privata sektorn hävstänger för konkurrenskraften. Sammanhållningspolitiken tillhandahåller redan ett betydande stöd till den digitala omställningen med projekt till ett värde av 31 miljarder euro, såsom sakernas internet, kantdatorsystem, artificiell intelligens, robotteknik och förstärkt verklighet samt e-förvaltning och e-hälsa.

Slutligen är tillgången till kritiska råvaror från säkra och hållbara källor och nettonollteknik avgörande för konkurrenskraften hos alla industrier i senare led. Den 25 mars 2025 valde kommissionen ut den första förteckningen över strategiska projekt enligt förordningen om kritiska råvaror. Sådana projekt blir stödberättigade inom ramen för STEP.

Med tanke på att konkurrenskraftsproblemen påverkar alla regioner i EU **föreslår kommissionen att stöd från Eruf/Sammanhållningsfonden till projekt inom ramen för STEP möjliggörs i alla regioner**, även i de mer utvecklade regionerna i unionens medlemsstater där BNP per capita ligger över genomsnittet för EU-27. Dessutom föreslår kommissionen att det tak som fastställts till 20 % av Eruf-anslaget för omfördelning till STEP tas bort. Tidsfristen för att lämna in STEP-ändringar förlängs med upp till två månader efter ikraftträdandet av de lagändringar som föreslås tillsammans med detta meddelande.

Det är viktigt att erkänna och stärka de **stora företagens roll** i den regionala utvecklingen, eftersom de styr forskning, innovation, kunskap och tekniköverföring till andra företag i sin värdekedja. Sammanhållningspolitiken anslår redan nio miljarder euro till stora företag och det görs kontinuerliga framsteg där mer än en fjärdedel av de planerade resurserna anslås till

enskilda FoI-projekt i stora företag. Hittills har tio viktiga projekt av gemensamt europeiskt intresse finansierats runtom i Europa. Dessa omfattar till exempel vätgasprojekt i Estland, Nederländerna och Polen, eller mikroelektronikprojekt i Grekland, Polen och Italien. Kommissionen hjälper medlemsstaterna att hitta stöd för framtida potentiella viktiga projekt av gemensamt europeiskt intresse.

Med målsättningen att maximera genomslaget hos EU:s stöd för att främja tillväxten och konkurrenskraften, och i den mån unionens regler för statligt stöd som fastställs i artiklarna 107 och 108 i EUF-fördraget och i tillämpliga riktlinjer följs, **föreslår kommissionen att stödet till produktiva investeringar ska utvidgas till andra företag än små och medelstora företag inom ramen för Eruf** i fall där ekonomiska resurser används till att 1) stödja investeringar som bidrar till **STEP**-målen, 2) stärka den industriella kapaciteten att främja **försvarsförmågan**, 3) bidra till ett **europeiskt försvarsprojekt av gemensamt intresse**, eller 4) underlätta **utfasning av fossila bränslen** i industrin, t.ex. inom energiintensiva industrier eller i fordonsindustrin. Investeringar i projekt som direkt deltar i ett viktigt projekt av gemensamt europeiskt intresse som godkänts av kommissionen i enlighet med artikel 107.3 b i EUF-fördraget, i linje med meddelande C(2021) 8481 i andra företag än små och medelstora företag, får också stödjas. Stöd till andra företag än små och medelstora företag främjas också genom Fonden för en rättvis omställning genom att det inte krävs någon bristanalys.

Europa har invånarna att tacka för sin konkurrenskraft. Vårt humankapital är avgörande för EU:s välstånd och ekonomiska motståndskraft samt för vår produktivitetsökning och för att främja sammanhållning. Ett av målen för **kompetensunionen**¹¹ är att erbjuda möjligheter till kompetensutveckling och omskolning, bland annat genom inrättande och införande av **individuella utbildningskonton**. Kommissionen kommer att utveckla ett pilotprojekt för **kompetensgaranti**. Det ska ge arbetstagare som påverkas av omstruktureringsprocesser eller riskerar att bli arbetslösa möjlighet att vidareutveckla sin karriär i ett annat företag eller i en annan sektor. I detta sammanhang, och för att underlätta industriell anpassning med koppling till utfasningen av fossila bränslen i produktionsprocesser och produkter, ändras **Europeiska socialfonden+ (ESF+)**, utöver de redan befintliga möjligheterna till stöd, **genom ett separat lagstiftningsförslag för att underlätta utbildning, bibehållande av arbetstillfällen och skapande av arbetstillfällen under hela denna process genom ett flexibelt genomförande**.

För att ytterligare stärka **hävstångseffekten för InvestEU**, EU:s flaggskeppsprogram för att främja investeringar i kritiska industrier, och för att främja de överföringsmöjligheter som redan finns i lagstiftningen, **föreslår kommissionen överföring av medel från Eruf och Sammanhållningsfonden till medlemsstatskomponenterna i InvestEU** i syfte att genomföra ett nytt InvestEU-finansieringsinstrument för att uppnå de sammanhållningspolitiska målen, i enlighet med förslaget till ändring av InvestEU-förordningen¹².

Dessutom kan projekt som direkt deltar i ett godkänt viktigt projekt av gemensamt europeiskt intresse drabbas av förseningar när medlemsstaterna väljer att finansiera sådana projekt genom sammanhållningsfonderna. Ansökningsförfarandet för Eruf-finansiering, särskilt anordnande av och ansökningar i ansökningsomgångar, tillkommer utöver det urvalsförfarande för viktiga projekt av gemensamt europeiskt intresse (även öppna

¹¹ COM(2025) 90 final.

¹² COM(2025) 82 final.

förfaranden) som anordnas på nationell nivå för urval av mottagare av statligt stöd i enlighet med artikel 107.3 b i EUF-fördraget. Det föreslås därför att medlemsstaterna i enlighet med reglerna för statligt stöd får bevilja stöd från Eruf och ESF+ till projekt som direkt deltar i ett viktigt projekt av gemensamt europeiskt intresse som godkänts av kommissionen i enlighet med artikel 107.3 b i EUF-fördraget och meddelande C(2021) 8481.

Utöver vad som blir möjligt genom lagändringar **uppmantar kommissionen medlemsstaterna och regionerna** att vid omfördelningen inom ramen för halvtidsöversynen göra följande:

- **Öka stödet till STEP**, utöver de sex miljarder euro i sammanhållningspolitisk finansiering som redan styrts om till investeringar i Europas strategiska sektorer och teknik.
- **Vara mer selektiva när det gäller att bevilja stöd till företag.** När finansieringen till små och medelstora företag fördelas alltför brett kan dess effekter försvagas. Ökad selektivitet gör det möjligt att bättre stödja moderniseringen och diversifieringen av de regionala ekonomierna genom att till exempel koppla stöd till små och medelstora företag i lovande industrisektorer till investeringar i FoI och införande av digital teknik genom att stärka lokala kluster och lokala delar av EU:s värdekedjor som främjar cirkulära processer, eller genom att bättre utnyttja offentlig upphandling av innovativa lösningar.
- **Fokusera på banbrytande, innovativa företag** för att möjliggöra spridning av innovation, avancerad koldioxidfri tillverkningskapacitet, ren teknik och användning av AI, och för att hjälpa de företag som bidrar till Europas strategiska sektorer och värdekedjor, såsom artificiell intelligens, halvledar- och kvantteknik, avancerade material, utfasning av fossila bränslen, bioteknik, försvar eller rymdteknik. Detta bör innebära att fullt ut utnyttja möjligheterna till budgetöverföringar och att stödja spetskompetensstämplar och STEP-stämplar som tilldelats av Europeiska innovationsrådet, som väljer ut uppstarts företag och små och medelstora företag med stor potential på dessa områden.
- **Öka stödet till digital kapacitet** såsom AI, molntjänster och gigafabriker, för att göra det möjligt för företag att få tillgång till den avancerade infrastruktur för tjänster som krävs för innovation och konkurrenskraft.
- **Erkänna och stärka stora företags roll** i den regionala utvecklingen, eftersom de styr forskning, innovation, kunskap och tekniköverföring till andra företag i sin värdekedja.
- **Tillhandahålla finansiering till strategiska projekt som valts ut inom ramen för andra EU-instrument**, som inte har tillräcklig finansiering för att stödja dem alla och som kan tas upp i sammanhållningspolitiska program när de är tillräckligt mogna för att säkerställa genomförandet inom politikens tidsramar och när de tjänar landets och/eller regionens industristrategi. Detta gäller till exempel de projekt som valts ut inom ramen för innovationsfonden eller viktiga projekt av gemensamt europeiskt intresse eller strategiska projekt enligt förordningen om kritiska råvaror, rättsakten om kritiska läkemedel och förordningen om nettonollindustrin. Medlemsstaterna och regionerna bör sträva efter att förenkla och påskynda finansieringsförfarandena enligt sammanhållningsreglerna för sådana projekt som redan har genomgått strikta bedömningsförfaranden.

- Stödja innovativa små och medelstora företags expansion till att bli **små midcap-bolag**.
- Säkerställa att investeringar som finansieras genom sammanhållningspolitiken **ökar klimatresiliensen**, även i linje med unionens strategi för krisberedskap och konceptet inbyggd beredskap och säkerhet, som bör integreras i all EU-politik.

Försvaret och säkerhet

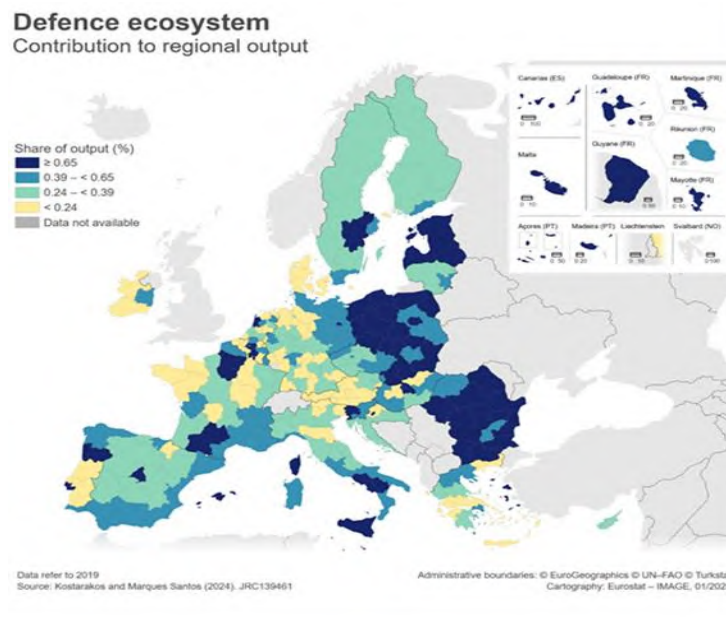
Den nya geopolitiska miljön kräver ett starkt fokus på motståndskraften i våra ekonomier, vår beredskap och vår försvarskapacitet samt på att minska våra beroenden. Europeiska unionen måste nu fatta avgörande beslut för att öka sitt stöd till utvecklingen av sin försvarskapacitet och konkurrenskraften hos EU:s försvarsindustri. Denna åtgärd kommer att göra det möjligt för unionen att ta itu med det akuta behovet av att stödja Ukraina och samtidigt säkerställa kontinentens långsiktiga säkerhet.

Kommissionen har föreslagit en omedelbar svarsåtgärd för Europeiska rådet – ReArm Europe¹³ – som skulle kunna uppgå till minst 800 miljarder euro under de kommande fyra åren för försvarsinvesteringar, inklusive de utgifter som finansieras med 150 miljarder euro från Safe. Unionens budget har en sådan hävstångseffekt och skulle kunna bidra ytterligare till denna gemensamma insats. I detta avseende meddelade kommissionen att den skulle lägga fram förslag för att göra befintliga EU-instrument mer flexibla så att de kan möjliggöra större försvarsinvesteringar.

Sammanhållningspolitiken **finansierar redan säkerhets- och försvarsrelaterade investeringar som bidrar till regional utveckling**. Dessa investeringar stöder teknik och infrastruktur med dubbla användningsområden för att förbättra den militära rörligheten, liksom försvarsindustrin som sådan, genom finansiering av innovation inom militär teknik, förbättring av produktionskapaciteten och infrastruktur i leveranskedjan samt projekt för att ta itu med flaskhalsar i energiförsörjningen och projekt för leverans av energiinfrastruktur¹⁴. Försvarsindustrier skapar ofta forskning och utveckling och industriella ekosystem som gynnar Europas regioner och samhällen. Politikens territoriella fokus är särskilt relevant för att främja regionala synergier och anpassning till lokala styrkor och tillgodoser ett mycket varierat europeiskt försvarsekosystem.

¹³ Vitbok om europeisk försvarsberedskap 2030 – JOIN(2025) 120 final.

¹⁴ Sammanhållningsfonderna bidrar också genom ett brett spektrum av investeringar till EU:s inre säkerhet, vilket främjar en övergripande och integrerad strategi för säkerhet och beredskap.

Nationella, regionala och lokala myndigheter kan **frivilligt använda halvtidsöversynen av sammanhållningspolitiken för att inom sina nuvarande program anslå medel till nya prioriteringar**, inbegripet förstärkning av försvarskapaciteten. I linje med Europeiska rådets slutsatser av den 6 mars 2025 föreslår kommissionen **två nya särskilda mål** inom det befintliga stödet från Europeiska regionala utvecklingsfonden (Eruf) och Sammanhållningsfonden. Syftet skulle vara att ge ytterligare möjligheter och incitament till de medlemsstater som vill investera i sin försvarskapacitet i överensstämmelse med sammanhållningspolitikens mål. Dessa särskilda mål hjälper också de östra gränsregionerna.

- Det första nya målet gör det möjligt för medlemsstaterna att frivilligt, inom ramen för sina program för 2021–2027 inom målet Investering för sysselsättning och tillväxt, **omfördela belopp för att öka produktionskapaciteten i företag inom försvarssektorn utan begränsningar i fråga om företagets plats eller storlek**, samtidigt som man säkerställer full respekt för reglerna för statligt stöd, som fortfarande är tillämpliga. Detta kommer att stärka Europas övergripande försvars- och beredskapskapacitet, i linje med sammanhållningspolitikens övergripande mål att minska de ekonomiska, territoriella och sociala skillnaderna inom EU.
- Det andra nya särskilda försvarsmålet bidrar till att **bygga upp motståndskraftig försvarsinfrastruktur eller infrastruktur med dubbla användningsområden för att främja militär rörlighet i unionen**.

Mot bakgrund av Europeiska rådets uppmaning att påskynda mobiliseringen av finansiering för investeringar i unionens försvar **föreslår kommissionen att investeringar i denna prioritering som stöds av en omfördelning ska omfattas av förfinansiering på 30 % under 2026 och en EU-medfinansieringsgrad på 100 %**.

Rätt kompetens är avgörande för en effektiv försvarskapacitet. Kompetensunionen fastställer åtgärder för att ta itu med kompetensklyftor och kompetensbrister i Europa. Framför allt har ett storskaligt partnerskap om försvarsekosystemet inrättats genom dess

kompetenspakt¹⁵. Genom kompetensprognoser bidrar den till att kollektivt förutse de kompetenskliften som Europa kommer att stå inför, med beaktande av industrins kompetensbehov och demografiska kompetensprognoser för de kommande fem till tio åren. Syftet är att uppgradera program för kompetensutveckling och omskolning för att göra dem mer attraktiva genom att engagera och utveckla talanger på ett bättre sätt och förbättra möjligheterna att behålla kompetenta personer. I detta sammanhang kommer ESF+ också att underlätta kompetensutvecklingen inom försvarsindustrin genom att göra genomförandet flexiblere **med tillägg av en tredje ny prioritering till ESF+-förordningen enligt ett separat lagstiftningsförslag**. ESF+ ska mobilisera alla tillgängliga instrument till stöd för detta, inbegripet stöd till yrkesutbildning och livslångt lärande.

Dessutom kommer kommissionen i ett kommande lagstiftningsförslag att föreslå en ändring av STEP-förordningen och tillhörande lagstiftning som omfattar flera EU-program för att lägga till en fjärde STEP-sektor med inriktning på försvar som skulle kunna stödjäs av befintliga EU-instrument, särskilt Horisont Europa och programmet för ett digitalt Europa.

Slutligen uppmanas medlemsstaterna också att **utnyttja den möjlighet som föreskrivs i den nuvarande rättsliga ramen att frivilligt överföra medel som tilldelats dem genom delad förvaltning till direkt förvaltningsprogram med försvars- och säkerhetsmål**. I detta sammanhang skulle överföringar till anslagen för militär rörlighet inom Fonden för ett sammanlänkat Europa (FSE) säkerställa samordnade insatser längs de korridorer för militär rörlighet som lyfts fram i vitboken om försvaret. FSE-förordningen kommer att ändras för att återspegla samma fördelaktiga för- och medfinansieringssatser.

Överkomliga bostäder

Bostäder är inte bara ett grundläggande behov – det är en grundläggande rättighet. I sina politiska riktlinjer 2024–2029 betonade ordförande Ursula von der Leyen att vi snarast måste ta itu med den bostadskris som drabbat miljontals familjer och unga och att det finns ett betydande och växande investeringsskott vad gäller subventionerade boenden och överkomliga bostäder. Detta är avgörande för att stödja människor, stärka våra samhällen och vår samhällsmodell och samtidigt främja Europas konkurrenskraft och skydda vår demokrati.

Sedan finanskrisens slut har efterfrågan på bostäder ökat, medan utbudet av nya och renoverade bostäder inte har ökat i samma takt. Detta har lett till betydande ökning av både bostadspriser och hyror i allmänhet, men på ett mer akut sätt i vissa regioner och städer. Samtidigt har lönerna inte stigit lika mycket som boendekostnaderna. Denna ojämna utveckling har skapat en växande klyfta mellan tillgången till bostäder till överkomlig kostnad och befolkningens behov¹⁶.

Hur allvarligt problemet är varierar mellan länder och regioner, men dess inverkan är utbredd. Höga boendekostnader tvingar många hushåll att avsätta en oproportionerligt stor andel av sin inkomst till hyra eller lån, vilket gör att de har mindre pengar att lägga på andra nödenheter såsom mat, hälso- och sjukvård och utbildning och riskerar att hamna i

¹⁵ https://pact-for-skills.ec.europa.eu/about/industrial-ecosystems-and-partnerships/aerospace-and-defence_sv.

¹⁶ https://unece.org/sites/default/files/2025-02/ECE-HBP-225_Housing%20Affordability_E_web.pdf.

fattigdom. Under 2023 lade vart tredje hushåll som riskerar fattigdom 40 % eller mer av sin disponibla inkomst på bostaden. Dessutom kommer samordnade åtgärder för att skapa mer överkomliga och hållbara bostäder också att hjälpa människor som står inför den allvarliga situationen med energifattigdom. År 2023 kunde 10,6 % av människorna i EU inte hålla sina hem tillräckligt varma. Samtidigt behöver människor bostäder som är klimatrezilienta.

Bristen på tillräckligt många bostäder till överkomliga priser innebär stora svårigheter för ett ökande antal hushåll, men det finns även en konkurrensaspekt. Faktum är att europeiska företag i vissa områden har problem med att locka till sig arbetstagare, eftersom kostnaderna för att bo och leva i dessa områden är oproportionerligt höga jämfört med inkomsterna.

Höga priser sätter också press på offentliga tjänster i vissa städer på grund av svårigheter att locka till sig viktig personal i den offentliga sektorn (lärare, sjuksköterskor, polis osv.). Brist på bostäder till överkomliga priser skulle kunna få större sociala effekter, exempelvis att unga par hindras från att slå sig ned och bilda familj, eller att potentiella studenter saknar överkomliga studentbostäder och inte kan välja alternativa karriärvägar. För att hjälpa medlemsstaterna att ta itu med dessa problem föreslogs i de politiska riktlinjerna en samordnad strategi, som ska fastställas i en **EU-plan för bostäder till överkomlig kostnad**. Europaparlamentet inrättade i januari 2025 ett särskilt utskott för bostadskrisen i Europeiska unionen, vars mål är att undersöka de bakomliggande orsakerna till bostadskrisen och lägga fram politiska rekommendationer om möjliga lösningar som ska utvecklas på EU-nivå. Dessa rekommendationer kommer att beaktas när EU-planen för bostäder till överkomlig kostnad läggs fram.

Som en del av detta övergripande initiativ åtog sig kommissionen att **göra det möjligt för medlemsstaterna att fördubbla de planerade sammanhållningspolitiska investeringarna i bostäder till överkomlig kostnad**. Sammanhållningspolitiken bidrar redan till att förbättra EU:s bostadssektor med ett anslag på 7,5 miljarder euro under programperioden 2021–2027, särskilt till energi- och resurseffektiva byggnader och subventionerade boenden, och mer än hälften av anslaget har redan tilldelats projekt. Med tanke på hur omfattande och trängande behoven är, och medlemsstaternas stora utnyttjande av stödet hittills, **måste insatserna för att fördubbla sammanhållningspolitikens stöd till överkomliga bostäder inledas med halvtidsöversynen**.

Kommissionen föreslår därför lagändringar för att ta itu med det växande investeringsgapet genom att öka medlemsstaternas möjligheter att inom ramen för sina program för 2021–2027 omfördela investeringar som främjar tillgången till bostäder till överkomlig kostnad. Investeringar inom ramen för det nya europeiska Bauhaus bör till fullo utnyttja dessa nya möjligheter.

Motsvarande ytterligare specifika mål för bostäder till överkomlig kostnad kommer att ingå i tre politiska mål, vilket ger medlemsstaterna och regionerna flexibilitet beroende på deras programstrukturer och inriktningen på bostadsinsatserna.

För att få medlemsstaterna att öka finansieringen till bostäder till överkomlig kostnad inom ramen för de tillgängliga anslagen från sammanhållningsfonderna **föreslår kommissionen att investeringar som omfördelas till detta prioriterade område ska omfattas av förfinansiering på 30 % under 2026 och en ökning av EU:s medfinansieringsgrad till 100 %**.

Kommissionens avdelningar har också tillsammans med Europeiska investeringsbanken (EIB) utarbetat ett modellfinansieringsinstrument för att kombinera sammanhållningspolitiska medel med resurser från EIB och andra internationella finansinstitut, nationella utvecklingsbanker och affärsbanker för att stödja investeringar i bostäder till överkomlig kostnad. Detta modellfinansieringsinstrument kan avsevärt öka de sammanhållningspolitiska resursernas inverkan på utbudet av bostäder till överkomlig kostnad genom att mobilisera privat och subventionerad finansiering och ge ytterligare incitament till nationella och regionala myndigheter att bidra till målet att fördubbla sammanhållningspolitikens bidrag till bostäder till överkomlig kostnad under programperioden 2021–2027.

Sammanfattningsvis **uppmannar kommissionen medlemsstaterna och regionerna** att vid omfördelningen inom ramen för halvtidsöversynen

- **fördubbla den finansiering som anslås i programmen till bostäder till överkomlig kostnad** under cykeln 2021–2027,
- **utnyttja sådan finansiering genom finansieringsinstrument, bland annat genom den kommande europeiska plattformen för investeringar i hållbara bostäder till överkomlig kostnad,**
- **påskynda och förenkla tillstånds- och planeringsreglerna** på lokal nivå och stadsnivå för att påskynda genomförandet och säkerställa att investeringar snabbt kan ge resultat som sedan leder till långsiktigt hållbara fördelar, till exempel för hyresgäster med låg inkomst och förstagångsköpare eller boende för studenter,
- **stödja bostadsprojekt som är förenliga med det nya europeiska Bauhaus-initiativet.**

Vattenresiliens

Vatten är en viktig resurs för säkerheten i våra livsmedelssystem, energisystem och ekonomiska system, men både på EU-nivå och globalt utsätts vattenresurserna för allt större påfrestningar till följd av föroreningar, förlust av biologisk mångfald och klimatförändringar, som redan belastar vattenresurserna.

Att skydda och återställa akvatiska och marina ekosystem är avgörande för att säkerställa vattenkvalitet och vattenmängder. Sunda akvatiska ekosystem, infrastruktur för grönt och blått vatten samt gråvatten och vattenförvaltningssystem är kritiska infrastrukturer och avgörande även för vår konkurrenskraft, livskvalitet, säkerhet och försvarskapacitet, på samma sätt som energiinfrastruktur. Våra vattensystem löper risk för mer frekventa och allvarliga översvämningar och torka samt attacker, inklusive cyberattacker. Brist på effektiv vatteninfrastruktur och otillräcklig vattenresiliens kan undergräva EU:s livsmedelstrygghet och livsmedelsproduktion. EU måste skydda dessa ekosystem och infrastrukturer genom att öka investeringarna och inta ett förhållningssätt till vattenförsörjning och vatteninfrastruktur som bygger på att säkerställa tillgång till vatten och vattenförsörjning för våra medborgare och samhällen under alla omständigheter.

EU har inrättat en stark rättslig ram för en hållbar och säker vattenförvaltning, men ytterligare framsteg i genomförandet är avgörande och det finns ett akut behov av kraftfullare åtgärder. Vattenresiliens kräver en övergång från reaktiv krishantering till proaktiv, riskbaserad förvaltning och ökad beredskap.

Under perioden 2021–2027 investeras närmare 13 miljarder euro i vattentjänster och förbättrad insamling och rening av avloppsvatten i sammanhållningspolitiska program. Det krävs dock ytterligare insatser från den offentliga och den privata sektorn för att säkerställa att det görs tillräckliga framsteg.

För att betona vikten av och inriktningen på investeringar i vattenresiliens ordentligt **föreslår kommissionen därför att ett särskilt mål införs för att främja säker tillgång till vatten, hållbar vattenförvaltning och vattenresiliens.**

För att verkligen få medlemsstaterna att öka finansieringen till vattenresiliens inom ramen för de tillgängliga anslagen från sammanhållningsfonderna **föreslår kommissionen att förfinansieringen av sådana investeringar inom denna prioritering som stöds av en omfördelning ökas till 30 % under 2026 och att dessa investeringar får en ökad EU-medfinansieringsgrad på 100 %.**

Kommissionen uppmanar dessutom medlemsstaterna och regionerna att vid omfördelningen inom ramen för halvtidsöversynen

- **bygga upp ett vattenresilient samhälle** genom ökat återställande av vattenförekomster, spridning av naturbaserade lösningar för att minska översvämningens risker och öka ekosystemens kapacitet att lagra vatten, förbättrad kontroll av vattenuttag och ökad vattneffektivitet, ökad digitalisering av vatteninfrastruktur och återanvändning av vatten, begränsning av följderna av torka och ökenspridning samt av (cyber)säkerhetsrisker, minskning av föroreningar, inbegripet efterlevnad av EU:s regelverk på vattenområdet som bland annat omfattar direktivet om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse.

Energiomställning

Ett annat område där sammanhållningspolitiska investeringar bidrar till EU:s prioriteringar är klimatåtgärder och klimatomställning, där politiken investerar mer än 110 miljarder euro.

I konkurrenskraftskompassen, given för en ren industri och handlingsplanen för överkomliga energipriser lade kommissionen fram en konkret väg för att Europa ska återfå sin konkurrenskraft och säkra hållbart välstånd, med utfasning av fossila bränslen och cirkularitet som drivkrafter för tillväxt.

Sammanhållningsfonderna kan redan stödja investeringar i klimatmål, men insatserna bör påskyndas ytterligare för att säkerställa att utfasningen av fossila bränslen är en drivkraft för tillväxt för europeiska industrier och för EU-medborgarnas välstånd. Mot bakgrund av de betydande investeringsbehoven i samband med omställningen till ren energi måste medlemsstaterna fortsätta att investera i omställningen i linje med befintliga klimatutgiftsmål.

Betydande stöd ges till projekt på områdena energieffektivitet, förnybar energi, infrastruktur för stadstransporter och järnvägsinvesteringar som direkt kommer att bidra till att minska utsläppen i EU. Sammanhållningspolitiken investerar till exempel 24 miljarder euro i energieffektivitet, inklusive en betydande andel i bostadssektorn.

Investeringar i rena energikällor till överkomliga priser och investeringar i effektivare energianvändning är avgörande för omställningen till en ekonomi där fossila bränslen fasats ut och för Europas förmåga att konkurrera globalt, eftersom energipriset i hög grad belastar

industrikostnaderna. I programmen för 2021–2027 planeras redan investeringar på mer än 15 miljarder euro.

I linje med detta, och för att påskynda den utfasning av fossila bränslen i industrin som är nödvändig för att uppnå EU:s klimatmål, **föreslår kommissionen att stödet från Eruf utvidgas till att omfatta projekt för utfasning av fossila bränslen.** Detta är särskilt viktigt för **projekt som valts ut inom ramen för den innovationsfond som inrättats genom utsläppshandelssystemet** och som har tilldelats en suveränitetsstämpel.

För att ordentligt betona vikten av och inriktningen på investeringar för att öka energitryggheten och påskynda energiomställningen, och även för att främja ren mobilitet, **föreslår kommissionen att ett särskilt mål införs för att främja förbindelseledningar och tillhörande överföringsinfrastruktur samt utbyggnad av laddningsinfrastruktur** med medel från Eruf och Sammanhållningsfonden.

Kommissionen föreslår att förfinansieringen av sådana investeringar inom denna prioritering som stöds av en omfördelning ökas till 30 % under 2026 och att dessa investeringar omfattas av en ökad EU-medfinansieringsgrad på 100 %.

Denna ökade investeringsinsats kommer att göra det möjligt för energiintensiva sektorer att få tillgång till mer stabila och diversifierade energikällor på en mindre fragmenterad inre energimarknad, vilket kommer att stödja deras hållbarhet och konkurrenskraft. Dessutom kommer en utvidgning av Erufs stöd till projekt för utfasning av fossila bränslen att göra det möjligt för energiintensiva industrier att prioritera innovationer med stor genomslagskraft som är anpassade till EU:s klimatmål. När det gäller laddningsinfrastruktur kommer stödet att komplettera den facilitet för infrastruktur för alternativa bränslen som inrättats inom ramen för Fonden för ett sammanlänkat Europa.

Kommissionen uppmanar medlemsstaterna och regionerna att vid omfördelningen inom ramen för halvtidsöversynen göra följande:

- **Öka stödet till ren teknik och omställningen till ren energi för att påskynda utbyggnaden av ren energi och ren tillverkning.** En viktig del i detta är moderniseringen av elnät, förbindelseledningar och energilagransanläggningar för att säkerställa en verklig energiunion, samt spridningen av laddningspunkter för elfordon, vilket är en viktig prioritering i linje med handlingsplanen för Europas fordonsindustri. Sammanhållningspolitiken avsätter närmare nio miljarder euro till ren teknik i programmen för 2021–2027, och mer än en tredjedel av detta belopp har redan kontrakterats för projekt.
- **Stödja utfasningen av fossila bränslen i produktionsprocesser och produkter, särskilt för regioner med energiintensiva industrier,** genom att stödja den industriella omställningen genom de olika sammanhållningsinstrumenten, inbegripet Fonden för en rättvis omställning. Detta gäller särskilt sektorer som omfattas av EU:s utsläppshandelssystem, men även sektorer som exempelvis fordonsindustrin, som genomgår betydande industriella omvandlingar.
- **Stärka investeringarna i beredskap inför, anpassning till och begränsning av verkningarna av klimatrelaterade katastrofer,** även med utgångspunkt i förslaget till regionalt krisstöd för återuppbyggnad och principen om förbättrande återuppbyggnad.

- **Bidra till given för en ren industri**, till exempel genom att främja utvecklingen av pionjärmarknader i EU, styra om resurser mot att riskminimera och påskynda spridningen av vätgasproduktion i EU, samt att bidra **till handlingsplanen för överkomliga energipriser**, som ger stöd till fullbordandet av energigemenskaper, moderniseringen av EU:s elnät och förbindelseledningar, stöd till utvecklingen av externt byggande eller energieffektivitetsåtgärder i bostäder, företag och offentlig infrastruktur, eftersom minskad efterfrågan på energi är en viktig förutsättning för bostäder till överkomlig kostnad och industriell konkurrenskraft.
- **Stärka stödet till kollektiva och medborgardrivna energiåtgärder**, till exempel skapandet av energigemenskaper, genom att öka den administrativa kapaciteten att tillhandahålla teknisk och finansiell rådgivning.

De östra gränsregionerna

EU:s östra gränsregioner – som gränsar till **Ryssland, Belarus och Ukraina** – står inför den dubbla uppgiften att öka säkerheten och samtidigt blåsa nytt liv i sina ekonomier som har påverkats negativt som en direkt eller indirekt följd av Rysslands anfallskrig mot Ukraina.

I och med halvtidsöversynen kan de berörda programmens sammanhållningspolitiska medel omfördelas för att öka investeringarna i försvar och för att stärka konkurrenskraften i ekonomin i stort för att främja dess återhämtning.

För att stärka incitamenten att tidigarelägga investeringar i dessa regioner **föreslår kommissionen att programmen för regioner vid unionens östra gränser ska gynnas av**

- en medfinansieringsgrad på 100 %,
- ytterligare förfinansiering på 9,5 % av det totala programanslaget under 2026,
- och en förfinansieringsgrad på 30 % under 2026 för de belopp som omfördelas till de nya prioriteringarna i halvtidsöversynen (STEP, försvar, bostäder, vattenresiliens och energiomställning).

Dessa incitament gäller endast om omfördelningen till dessa nya prioriteringar uppgår till minst 15 % av det totala programanslaget. Detta gäller inte nationella program i medlemsstater som har både nationella och regionala program.

Främja välbefinnande och rätten att stanna kvar i alla territorier, med skräddarsydda strategier för varje plats

Den föränderliga socioekonomiska och geopolitiska miljön har mycket asymmetriska effekter på medlemsstaterna och regionerna, beroende på deras ekonomiska specialisering, geografiska situation och demografiska struktur.

Många regioner i Europa har problem med **stagnerande eller minskande tillväxt** och välbefinnande, vilket påverkar kvaliteten på lokala tjänster och medborgarnas möjligheter. Kommissionen och medlemsstaterna bör tillsammans sträva efter att alla medborgare ska ha faktisk **rätt att stanna kvar** på den plats de kallar sitt hem genom att säkerställa tillgång till bra jobb och tillgång till grundläggande offentliga tjänster såsom utbildning och hälso- och sjukvård. Detta är särskilt viktigt i **områden som inte är städer** (landsbygdsområden, i

inlandet och i avlägsna områden) och i de områden som konstaterats vara på väg att hamna i en kompetensutvecklingsfälla¹⁷. I detta avseende skulle en starkare komplementaritet mellan de sammanhållningspolitiska programmen och Leader-initiativet inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken, liksom åtgärder för att främja hållbar turism, hjälpa lokalsamhällena att hitta lokala lösningar, vilket också framhålls i den nyligen framlagda visionen för jordbruk och livsmedel. Åtgärderna skulle göra det lättare för andra sektorer än jordbruk och fiske att skapa andra affärsmöjligheter och ekonomiska möjligheter, samtidigt som migrationsströmmarna hanteras för att även motverka avfolkning.

Stadsområden har sina egna problem med bostäder till överkomlig kostnad, integrering i samhället, överbefolkning och föroreningar. Av de totala sammanhållningspolitiska anslagen investeras 24 miljarder euro i **stadsutveckling**, och städerna ligger i framkant när det gäller utfasning av fossila bränslen. Städernas roll och förbindelserna mellan stad och landsbygd bör utnyttjas bättre för att driva på en balanserad regional utveckling, och **kommissionen kommer senare i år att lägga fram en ambitiös agenda för städer**.

Kommissionen erkänner städernas viktiga roll när det gäller att uppnå EU:s mål, ta itu med lokala problem och stärka förbindelserna mellan stad och landsbygd för att driva på en balanserad regional utveckling, och **föreslår därför att man stärker Europeiska stadsinitiativet genom att införa en möjlighet att överföra medel från Eruf till Europeiska stadsinitiativet**. Sådana medel skulle stödja åtgärder till förmån för de medlemsstater som inleder överföringen. **Kommissionen föreslår också att man inrättar en spetskompetensstämpel för Europeiska stadsinitiativet**, vilket skulle möjliggöra stöd inom ramen för sammanhållningspolitiska program för projekt inom initiativet som har valts ut men inte kunnat få finansiering på grund av otillräckliga resurser. Medlemsstaterna skulle också ha **möjlighet att överföra Eruf-medel från sina program** inom ramen för målet Investering för sysselsättning och tillväxt **till instrumentet för interregionala innovationsinvesteringar** och på så sätt få större flexibilitet i resursanvändningen.

Öar och de yttersta randområdena står inför särskilda utmaningar i samband med de högre råvaru- och energikostnaderna, särskilt efter att kriget i Ukraina inleddes. Detta utöver de inneboende begränsningar som följer av deras fysiska separation och avstånd från fastlandet, vilket påverkar arbetsmarknaden, transporter och rörlighet, tillgången till råvaror samt energiförsörjningen. Denna geografiska separation gör det betydligt svårare för dessa områden att genomgå en ren omställning till en klimatneutral ekonomi. De säsongsanställningar som turismen skapar döljer dessutom ofta att det råder brist på attraktiva sysselsättningsmöjligheter för lokalbefolkningen. Slutligen har ett antal öar och yttersta randområden drabbats av extrema naturkatastrofer som kräver betydande investeringar inte bara i återhämtning efter katastrofer utan även i klimatanpassning och klimatreiliens. För att hjälpa öar och de yttersta randområdena att ta itu med dessa mångfasetterade problem kommer kommissionen att inleda ett samråd om utvecklingen av en strategi för öar och om en uppdaterad strategi för de yttersta randområdena.

Kommissionen uppmanar därför medlemsstaterna och regionerna att vid omfördelningen inom ramen för halvtidsöversynen göra följande:

¹⁷ I enlighet med meddelandet *Utnyttja talangen i Europas regioner*: https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/publications/communications/2023/harnessing-talent-in-europe-s-regions_en.

- **Stärka städernas roll när det gäller att uppnå många av EU:s mål**, till exempel genom att överföra medel som stärker Europeiska stadsinitiativet eller genom att öka de resurser som avsätts för städer. Parallellt med detta kommer kommissionen att sträva efter att uppmuntra en bred debatt inom ramen för EU-agendan för städer om hur städer kan bidra till EU:s prioriteringar.
- **Fullgöra sina åtaganden att bidra till det nya europeiska Bauhaus (NEB)**, som hittills endast delvis har uppnåtts. Alla medlemsstater åtog sig att bidra till genomförandet av NEB genom sina program för 2021–2027, och 18 medlemsstater införlivade NEB-principen i urvalskriterierna och ansökningsomgångarna för projekt. NEB-initiativets värden åtföljer på ett naturligt sätt stöd till bostäder till överkomlig kostnad och hållbar stadsutveckling, inbegripet ombyggnad av stadskärnor, renovering av kulturarv och förbättring av grön infrastruktur.

3. Starkare förvaltningar med enklare och mer flexibla och effektiva regler

För att säkerställa att sammanhållningspolitiken stöder uppnåendet av dess mål måste den utnyttja både den offentliga förvaltningens och den privata sektorns kapacitet att genomföra politiken och de investeringar som de sammanhållningspolitiska fonderna kan mobilisera. Detta kräver åtgärder för att stärka den administrativa kapaciteten hos de aktörer som deltar i genomförandet av politiken, i vidare bemärkelse, inte bara i samband med genomförandet av sammanhållningspolitiken. Samtidigt kan en minskad administrativ börda genom förenkling påskynda och underlätta utnyttjandet av sammanhållningsmedlen.

Reformer och administrativ kapacitet

Erfarenheten visar att de offentliga förvaltningarnas kapacitet att förvalta EU-medel är en förutsättning för en effektiv och ändamålsenlig användning av dessa resurser. Mycket har gjorts, antingen med tekniskt stöd från sammanhållningsprogrammen, faciliteten för återhämtning och resiliens och andra kommissionsinitiativ, eller med särskilda program för att stärka och modernisera de förvaltningar som förvaltar fonderna.

Färdplaner med särskilda handlingsplaner för att förbättra den administrativa kapaciteten i hela det sammanhållningspolitiska ekosystemet håller nu på att genomföras eller slutföras i 15 medlemsstater, särskilt av de förvaltningar som hade problem med sin förmåga att använda EU-medel över tid. Färdplanerna för uppbyggnad av administrativ kapacitet är strategiska dokument som innehåller en analys av behov och utmaningar, åtgärder för att hantera dem och ansvariga aktörer. De syftar till ett mer strategiskt tillvägagångssätt när det gäller användningen av resurser för tekniskt stöd och kapacitetsuppbyggnad. Halvtidsöversynen utgör ett tillfälle att undersöka vilka framsteg som görs i genomförandet av dessa strategier, att göra ett tydligt åtagande att påskynda det och att vidta lämpliga kompletterande åtgärder genom tekniskt stöd, bland annat genom instrumentet för tekniskt stöd.

För att hjälpa de offentliga förvaltningarna att förbättra sin kapacitet och effektivitet **klargörs det i kommissionens förslag att kostnader i samband med förberedande åtgärder för reformer kommer att vara stödberättigande även för fristående reformer** (dvs. som inte åtföljs av investeringar).

Påskyndande av investeringar genom förenkling och flexibilitet

Samtidigt är kommissionen medveten om att det krävs ytterligare insatser för att förenkla regelverket så att stödet blir smidigare och mer fokuserat.

Förenkling och en minskad administrativ börda för stödmottagarna, och framför allt för ekonomiska aktörer som exempelvis små och medelstora företag, är kommissionens viktigaste prioriteringar. Såsom tillkännagavs i konkurrenskraftskompassen kommer kommissionen att göra en unik storsatsning på förenkling, även inom sammanhållningspolitiken.

Tillsammans med detta meddelande **lägger kommissionen** genom lagstiftningsförslaget fram **en rad förenklings- och flexibilitetsåtgärder** på följande områden:

- **Se till att omfördelningen av resurser till EU:s prioriteringar kan ske smidigt** genom att lätta på de nuvarande reglerna som kräver att en betydande del av anslagen knyts till särskilda fokusområden. Kommissionen föreslår **större flexibilitet i kraven på tematisk koncentration när det gäller anslagen till de nya prioriteringarna**¹⁸ och när det gäller beräkningen av klimatbidragen inom Eruf och Sammanhållningsfonden (samtidigt som de övergripande kraven respekteras).
- För att säkerställa att ramen för att slutföra de nyligen införda investeringarna och för att begära och återbetala utbetalningar är ändamålsenlig och inte avskräcker från att bättre rikta och modernisera politiken **föreslår kommissionen att en engångsfinansiering på 5 % ska tillhandahållas alla program som omfördelar minst 15 % av sina programanslag inom ramen för halvtidsöversynen till investeringar med anknytning till STEP, försvar, bostäder till överkomlig kostnad, vattenresiliens och energiomställning. Dessutom föreslås att slutdatumet för stödberättigande inom ramen för sammanhållningspolitiken för dessa program förlängs med ett år**¹⁹.
- För att underlätta genomförandet av **Fonden för en rättvis omställning avskaffas begränsningarna när det gäller ändring av dess program och deras funktion:**
 - **Spetskompetensstämpeln** kommer att tillämpas på Fonden för en rättvis omställning, vilket möjliggör ett **förenklat urvalsförfarande** för projekt som väljs ut inom ramen för andra EU-instrument utan tillräcklig finansiering.
 - Kommissionen **anpassar sig till möjligheterna för projekt som får stöd från innovationsfonden** och tillåter investeringar som rör produktion, bearbetning, transport, distribution, lagring eller förbränning av fossila bränslen, **förutsatt att dessa projekt tilldelades suveränitetsstämpeln** inom ramen för innovationsfonden.

¹⁸ Mot bakgrund av de betydande investeringsbehoven för att uppnå målen om utfasning av fossila bränslen och konkurrenskraft måste medlemsstaterna fortsätta att investera i projekt som direkt bidrar till klimat- och energiomställningen i enlighet med kraven i artikel 6 i förordning (EU) 2021/1060, som kommer att fortsätta att gälla för att upprätthålla de klimatrelaterade investeringarnas nivå.

¹⁹ För de östra gränsregionerna fortsätter de incitament som anges i det särskilda avsnittet i detta meddelande att gälla, och dessa är inte kumulativa med dem som anges i denna punkt.

- Det kommer att vara möjligt att **ändra indikatormålen** i planerna för en rättvis omställning under hela genomförandeperioden, samtidigt som åtagandet om klimatneutralitet och utfasning av fossila bränslen upprätthålls.

Utöver de ovannämnda åtgärderna för förenkling av lagstiftningen **uppmantar kommissionen medlemsstaterna och regionerna** att vid omfördelningen inom ramen för halvtidsöversynen göra följande:

- **Underlätta användningen av resultatbaserade mekanismer**, såsom reglerna om förenklade kostnadsalternativ och finansiering som inte är kopplad till kostnaderna.
- **Senast i juni 2025 identifiera de projekt inom ramen för faciliteten för återhämtning och resiliens som löper risk att inte vara slutförda senast i augusti 2026 och som skulle kunna komma i fråga för finansiering från Eruf/Sammanhållningsfonden.** De möjliga ändringarna av program som genomförs genom Eruf/Sammanhållningsfonden/Fonden för en rättvis omställning inom ramen för halvtidsöversynen – som ska lämnas in så snart det lagstiftningsförslag som åtföljer detta meddelande antas av medlagstiftarna – skulle därför kunna ta hänsyn till dessa projekt. För projekt som ska finansieras av Eruf/Sammanhållningsfonden/Fonden för en rättvis omställning måste medlemsstaterna begära en tillhörande ändring av sina återhämtnings- och resiliensplaner och inkludera bestämmelser som säkerställer att sådana projekt inte omfattas av dubbelfinansiering.

När medlemsstaterna genomför de nya möjligheter som föreslås i avsnitt 2 i detta meddelande till förmån för företag måste de se till att tillämpliga unionsregler om statligt stöd följs och att finansieringen är nödvändig för att tillgodose de konstaterade behoven och begränsas till det minimum som krävs. I detta sammanhang har kommissionen inlett ett offentligt samråd om tillämpningsområdet för ramen för statligt stöd i given för en ren industri som skulle öka möjligheterna att stödja små och medelstora företag och stödja företag i stödområden, och som även på vissa villkor skulle tillåta stöd till stora företag i områden som inte får stöd.

4. Slutsatser

I nästa fleråriga budgetram är status quo inte något alternativ. Nästa långtidsbudget måste ta itu med de komplexiteter, svagheter och stelheter som finns för närvarande och maximera effekten av varje euro som spenderas, med fokus på EU:s prioriteringar och mål där EU-åtgärder främst behövs.

Denna fleråriga budgetram kommer dock att börja ge resultat först 2028. Unionen kan inte vänta. Den måste agera nu och dra största möjliga nytta av den nuvarande finansieringscykeln. Eftersom sammanhållningspolitiken är unionens viktigaste investeringsinstrument är det därför **mycket viktigt att ta vara på det tillfälle som halvtidsöversynen utgör att modernisera politiken** så att den tar itu med både befintliga och nya prioriteringar, och påskynda dess genomförande så att den får större effekt så snart som möjligt.

I detta meddelande uppmanas medlemsstaterna att anpassa sina befintliga program för att maximera de sammanhållningspolitiska investeringarnas bidrag till unionens politiska prioriteringar.

Den största delen av de investeringar som stöds av sammanhållningspolitiken är fortfarande anpassade till EU:s nya prioriteringar, oavsett om det handlar om behovet av att överbrygga innovationsklyftan och stärka konkurrenskraften, öka stödet till utfasning av fossila bränslen och en cirkulär ekonomi eller finansiera viktig infrastruktur och nettonollteknik. Men mer kan göras, vilket förklaras i detta meddelande.

På områdena konkurrenskraft och innovation, den digitala och den gröna omställningen, säkerhet och strategiskt oberoende, inbegripet försvar, eller när det gäller bättre skräddarsydd politik, inbegripet grundläggande offentliga tjänster till mer avlägsna platser, kan politiken vara mer selektiv och riktad och ha ett större europeiskt mervärde.

Det är också mycket viktigt att ytterligare stärka sammanhållningspolitikens principer för att uppnå större genomslagskraft och större effektivitet genom enkla och flexibla regler, i enlighet med en platsbaserad strategi och skräddarsydda strategier. I denna strävan är det viktigt att genomföra **principen om partnerskap** med nationella, regionala och lokala myndigheter, där regioner och städer har en viktig funktion.

Meddelandet åtföljs av ett lagstiftningsförslag som skulle möjliggöra en modernisering av sammanhållningspolitiken redan nu, för de nuvarande programmen. För att få största möjliga inverkan på sammanhållningspolitikens ändamålsenlighet och relevans mot bakgrund av de rådande geopolitiska omständigheterna måste medlagstiftarna anta lagstiftningsförslagen så snart som möjligt.

Kommissionen uppmanar medlemsstaterna, regionerna, de förvaltande myndigheterna samt Europaparlamentet och Europeiska regionkommittén att delta konstruktivt i denna diskussion och uppmanar medlemsstaterna och Europaparlamentet att påskynda lagstiftningsarbetet så att sammanhållningsprincipen och sammanhållningspolitiken fortsätter att stå i centrum för det europeiska projektet.

Kommissionen kommer att överväga att före sommaren lägga fram **riktlinjer om möjligheterna att förenkla rapporteringen till kommissionen och om tolkningen av befintliga bestämmelser** för att minska den osäkerhet som kan avskräcka från investeringar som stöds av sammanhållningsfonderna.

Medlemsstaterna och regionerna uppmanas att lämna in sina ändringar av programmen inom två månader från det att den reviderade lagstiftningen har trätt i kraft. Kommissionen är beredd att stödja nationella och regionala myndigheter i utarbetandet av ändringar av programmet. Kommissionen kommer att bedöma de föreslagna ändringarna och samarbeta nära med myndigheterna för att se till att de reviderade programmen antas inom två månader från det att de nationella eller regionala myndigheterna har lämnat in ändringarna. **Målet är att slutföra omfördelningen inom ramen för halvtidsöversynen så snart som möjligt och senast i slutet av 2025** så att medlemsstaterna, regionerna och de

lokala myndigheterna kan börja genomföra de justerade programmen från och med 2026 och under den andra halvan av den nuvarande fleråriga budgetramen²⁰.

Dessutom **uppmantar kommissionen medlemsstaterna att införa en gemensam övervakning av viktiga investeringar** som stöds av sammanhållningsfonderna på nationell och regional nivå och i nära samordning med kommissionen. Detta skulle inriktas på viktiga fokusområden för att bättre styra och påskynda genomförandet och säkerställa att de genomförs i tid. Detta bör förbli lätt och kommer att åtföljas av en förenkling av överföringen och rapporteringen av uppgifter från medlemsstaterna till kommissionen genom en större sammankoppling av medlemsstaternas och EU:s system för finansiell rapportering.

Kommissionen kommer också att senast i juli 2025 sammankalla en **dialog om genomförande**²¹ med berörda parter som särskilt ägnas åt sammanhållningspolitiken. Denna dialog, som är ett nytt verktyg, kommer att bidra till att utvärdera framstegen i genomförandet av sammanhållningspolitiken enligt de resultat som uppnåtts, identifiera bästa praxis och erkänna hinder i befintliga regler och deras genomförande. Dessutom kommer man i dialogen att eftersträva särskilda rekommendationer för att förbättra och förenkla genomförandet och säkerställa en starkare anpassning till EU:s mål.

Såsom anges i *Vägen till nästa fleråriga budgetram*²² förutsätter utformningen av EU:s nästa långtidsbudget en gemensam analys av de underliggande problemen och ett nära samarbete inför utarbetandet av kommissionens förslag. En stark och effektiv EU-budget ligger i allas intresse. Förslaget till nästa budgetram kommer därför att bygga på ett brett samråd, med bidrag från politiker, institutioner och berörda parter och ett aktivt medborgardeltagande och överväganden om EU:s möjliga medlemskap.

En fortsatt och strukturerad dialog med medlemsstaternas företrädare på olika nivåer i EU är avgörande för att svara på frågorna vad och hur, när vi finansierar vår gemensamma framtid. Därför kommer kommissionen att engagera sig på olika nivåer i en inkluderande process som en del av förberedelserna inför nästa fleråriga budgetram.

Nästa fleråriga budgetram **måste lägga grunden till ett starkare och framåtblickande EU.**

²⁰ En begäran om hela den ytterligare förfinansiering som följer av tillämpningen av den nya lagstiftningen kan lämnas in av den förvaltande myndigheten så snart kommissionen har antagit ett ändrat program för omfördelning av belopp till nya prioriteringar. Den förfinansiering som begärs under 2025 kommer att räknas av mot N+3-målen för 2025.

²¹ Definieras i meddelandet *Ett enklare och snabbare Europa: Meddelande om genomförande och förenkling* – COM(2025) 47 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=celex:52025DC0047>.

²² Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Europeiska rådet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – *Vägen till nästa fleråriga budgetram* – COM(2025) 46 final, 11.2.2025.